

4. АНАЛІЗ СТАНУ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ

4.1. Мережа закладів охорони здоров'я та основні показники діяльності¹

В умовах сьогодення медичне обслуговування громадян України потребує докорінного реформування та оптимізації роботи. Причиною цього, крім надзвичайно складної військово-політичної ситуації, є погіршення стану здоров'я мирного населення і високий рівень смертності працездатних людей, скорочення терміну життя і неоднакові можливості населення отримати належне медичне обслуговування.

Виконання основного стратегічного завдання діяльності системи охорони здоров'я – збереження й зміцнення здоров'я населення та поліпшення ЯМД, розробка конкретних лікувальних і профілактичних заходів, форм і методів роботи окремих спеціалізованих служб не можливі без аналізу основних характеристик стану та тенденцій розвитку мережі ЗОЗ в Україні.

У сучасних умовах, на скільки це можливо в окремих регіонах, здійснюється послідовна робота з поліпшення роботи мережі ЗОЗ їх подальшого розвитку. Процес реформ має поетапний характер і дає змогу вдосконалювати роботу різних ланок та рівнів охорони здоров'я, покращувати технології надання медичної допомоги, впроваджувати нові організаційні форми, накопичувати необхідні ресурси.

Станом на кінець 2014 р. продовжувалося упорядкування та перепрофілювання мережі, структури й функції медичних закладів, реорганізація ПМСД на засадах ЗП/СМ, реструктуризація ВМД і ТМД. У 2014 р. мережа ЗОЗ України складалася з 1504 лікарняних закладів, із них 24 ОЛ, 27 дитячих ОЛ, 281 МЛ, 59 дитячих МЛ, 13 МЛ ШМД, 31 госпітально для ІВВВ, 110 спеціалізованих лікарень (у тому числі 20 інфекційних лікарень для дорослих, 4 інфекційних лікарень для дітей, 33 туберкульозних лікарень для дорослих, 2 туберкульозних лікарень для дітей, 3 офтальмологічних лікарень, 10 лікарень відновлювального лікування, 7 центрів боротьби зі СНІДом і 32 інших), 446 ЦРЛ, 91 РЛ, 64 ДЛ, 74 пологових будинків, 12 клінік НДІ і ВМНЗ, 62 психіатричних лікарень, 4 наркологічних лікарень, 7 лікарень «Хоспіс», 1 госпрозрахункової лікарні, 1 лепрозорію та 4 інших лікарняних закладів.

За останні п'ять (2010–2014) років мережа лікарняних закладів системи МОЗ України значно скоротилася – із 2442 у 2010 р. до 1504 у 2014 р. (35,95%) (табл. 4.1.1).

Скорочення загальної кількості лікарняних закладів відбулося з регіональними відмінностями (табл. 4.1.2). Загалом протягом зазначеного періоду мережа лікарняних закладів скоротилася на 35,95%; цей показник коливався від 50,3% у Вінницькій області до 3,27% у Львівській області, а у м. Києві – +1,5%.

Усі зміни в структурі ліжкового фонду відбувалися з урахуванням потреб населення в медичній допомозі і не перешкоджали наданню допомоги та роботі лікарняних ліжок.

¹ Аналіз у даному підрозділі проводиться без урахування показників АР Крим та м. Севастополя, Донецька та Луганська обл. у 2014 р. – території, підконтрольні Україні.

Таблиця 4.1.1

Число лікарняних закладів у регіонах України у 2014 р.

Адміністративно-територіальна одиниця	Число лікарень	Число диспансерів зі стаціонарами	Усього лікарняних закладів
АР Крим	–	–	–
<i>Область</i>			
Вінницька	51	6	57
Волинська	42	3	45
Дніпропетровська	104	12	116
Донецька	59	11	70
Житомирська	46	4	50
Закарпатська	43	5	48
Запорізька	58	11	69
Івано-Франківська	58	13	71
Київська	58	8	66
Кіровоградська	37	8	45
Луганська	25	2	27
Львівська	102	16	118
Миколаївська	39	4	43
Одеська	69	5	74
Полтавська	51	13	64
Рівненська	41	5	46
Сумська	45	8	53
Тернопільська	51	8	59
Харківська	79	14	93
Херсонська	33	5	38
Хмельницька	39	5	44
Черкаська	48	6	54
Чернівецька	25	7	32
Чернігівська	48	8	56
<i>Місто</i>			
Київ	61	5	66
Севастополь	–	–	–
Україна	1312	192	1504

Таблиця 4.1.2

Мережа закладів охорони здоров'я системи МОЗ України у 2010–2014 рр.

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік					Динаміка 2014 / 2010 (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	
АР Крим	81	74	78	69	–	–
<i>Область</i>						
Вінницька	115	56	57	50	57	-50,43
Волинська	56	50	50	43	45	-19,64
Дніпропетровська	168	110	122	104	116	-30,95
Донецька	204	161	169	138	70	-65,68
Житомирська	73	62	65	55	50	-31,50
Закарпатська	64	49	53	43	48	-25,0
Запорізька	92	78	81	61	69	-25,0
Івано-Франківська	78	61	74	58	71	-8,97

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік					Динаміка 2014 / 2010 (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	
<i>Область</i>						
Київська	94	80	88	66	66	-29,78
Кіровоградська	74	56	61	40	45	-39,18
Луганська	150	109	123	96	27	-82,0
Львівська	122	102	118	102	118	-3,27
Миколаївська	62	51	44	39	43	-30,64
Одеська	123	100	96	73	74	-39,83
Полтавська	110	74	80	51	64	-41,8
Рівненська	69	56	59	41	46	-33,3
Сумська	69	56	63	45	53	-23,18
Тернопільська	63	54	59	51	59	-6,34
Харківська	121	88	98	80	93	-23,14
Херсонська	65	57	58	33	38	-41,5
Хмельницька	78	66	65	39	44	-43,58
Черкаська	88	72	72	60	54	-38,7
Чернівецька	59	46	51	25	32	-45,76
Чернігівська	86	74	80	55	56	-34,88
<i>Місто</i>						
Київ	65	60	66	61	66	+1,5
Севастополь	13	9	12	9	–	–
Україна	2442	1911	2042	1587	1504	-35,95

Забезпеченість населення України стаціонарними ліжками зменшилася з 86,5 на 10 тис. населення у 2010 р. до 71,9 у 2014 р. У країнах ЄС цей показник у середньому становив 55,0. Кількість стаціонарних ліжок значно скоротилася в усіх областях (табл. 4.1.3). Показник забезпеченості населення лікарняними ліжками у Донецькій та Луганській областях у 2014 р. значно нижчий (29,3 та відповідно 22,1) порівняно з попереднім роком. У зв'язку з діями АТО на території цих областей дані надходили тільки з не окупованих територій.

Таблиця 4.1.3

Динаміка забезпеченості населення України лікарняними ліжками у 2010–2014 рр. (на 10 тис. населення)

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік					Динаміка 2014 / 2010 (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	
АР Крим	85,9	83,1	81,61	72,4	–	–
<i>Область</i>						
Вінницька	84,2	79,8	75,37	64,1	71,9	-14,6
Волинська	80,9	79,8	79,12	71,5	78,4	-3,09
Дніпропетровська	97,3	85,0	83,97	74,9	82,8	-14,9
Донецька	81,9	79,0	77,73	68,8	29,3	-64,2
Житомирська	74,6	74,1	73,69	66,0	73,1	-2,0
Закарпатська	77,8	75,3	72,75	65,6	69,2	-11,05
Запорізька	87,7	85,9	84,83	72,3	83,8	-4,4
Івано-Франківська	88,9	85,2	83,08	70,3	80,5	-9,4
Київська	84,1	82,2	80,46	71,7	78,5	-6,65
Кіровоградська	93,6	91,4	86,57	77,1	86,4	-7,7
Луганська	99,0	90,0	89,19	77,9	22,1	-77,67

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік					Динаміка 2014 / 2010 (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	
<i>Область</i>						
Львівська	90,9	89,2	88,77	77,3	87,8	-3,4
Миколаївська	80,5	80,1	79,06	69,2	79,2	-1,6
Одеська	84,2	79,3	76,85	68,7	74,4	-11,6
Полтавська	84,2	82,2	81,52	70,7	80,3	-4,3
Рівненська	87,3	82,6	81,58	69,7	78,2	-10,4
Сумська	93,2	91,2	87,68	77,5	86,1	-7,6
Тернопільська	89,7	88,2	85,88	76,6	85,1	-5,1
Харківська	78,7	77,4	76,52	70,0	76,3	-3,04
Херсонська	83,8	82,5	81,01	71,3	80,1	-4,4
Хмельницька	88,0	84,0	83,17	73,6	80,5	-8,5
Черкаська	86,4	83,9	82,53	71,1	82,9	-4,05
Чернівецька	85,2	78,8	78,28	65,5	74,5	-12,5
Чернігівська	114,0	110,6	109,99	93,6	106,5	-6,57
<i>Місто</i>						
Київ	76,7	76,6	74,15	71,2	73,1	-4,69
Севастополь	78,9	78,8	78,32	68,1	–	–
Україна	86,5	83,0	81,47	72,03	71,9	-16,8

25 березня 2015 р. набрала чинності Постанова Верховної Ради України від 17.03.2015 № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями».

Постановою визначається тимчасово окупованими територіями окремі райони, міста, селища і села Донецької та Луганської областей, в яких відповідно до Закону України "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей" запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування, до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, російських окупаційних військ, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України та відновлення повного контролю України за державним кордоном України.

У цілому по Україні забезпеченість лікарняними ліжками на 10 тис. населення зменшилася на 16,8% (без урахування показників м. Севастополя та АР Крим). Найбільше – на окупованих територіях, де проводиться АТО (Донецька область – 64,2%, Луганська область – 77,67%), а також у Дніпропетровській (14,9%), Вінницькій (14,6%), Чернівецькій (12,5%), Одеській (11,6%) і Закарпатській (11,5%) областях; найменше – у Миколаївській (1,6%), Житомирській (2%) та Волинській (3,09%) областях.

У забезпеченості лікарняними ліжками спостерігалися значні міжрегіональні відмінності – від 106,5 на 10 тис. населення в Чернігівській області до 69,2 в Закарпатській області (Донецька – 29,3, Луганська – 22,1).

Середньорічна зайнятість ліжка – це один із вагомих показників ефективності використання ліжкового фонду, оцінювання доступності, якості та ефективності діагностичної й лікувальної роботи спеціалістів відділень закладів ВМД.

Аналіз динаміки показників використання ліжкового фонду ЗОЗ протягом 2010–2014 рр. вказав на несуттєве зменшення середнього числа днів зайнятості (роботи) ліжка, що свідчить про більш раціональне його використання (табл. 4.1.4).

Таблиця 4.1.4

Кількість днів роботи ліжка (в днях) за 2010–2014 рр.

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік					Динаміка 2014 / 2010 (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	
АР Крим	329,21	320,31	331,13	326,53	–	–
<i>Область</i>						
Вінницька	335,50	330,79	336,64	338,92	334	-0,44
Волинська	346,13	343,00	341,69	342,46	334	-3,5
Дніпропетровська	337,14	334,59	339,32	334,23	330	-2,12
Донецька	335,95	335,74	334,93	331,84	299	-10,9
Житомирська	328,17	326,34	326,29	333,84	327	-0,36
Закарпатська	322,80	315,06	322,25	316,83	319	-1,18
Запорізька	324,82	317,66	322,64	319,67	320	-1,48
Івано-Франківська	322,41	309,21	316,13	318,58	317	-1,68
Київська	328,34	323,87	325,21	328,81	318	-3,15
Кіровоградська	347,65	338,83	344,34	342,71	339	-2,49
Луганська	335,03	339,37	341,91	337,67	332	-0,9
Львівська	335,01	332,95	335,40	334,82	330	-1,5
Миколаївська	341,58	330,79	337,94	331,46	330	-3,4
Одеська	323,13	325,20	331,35	329,70	327	1,19
Полтавська	316,61	308,53	310,11	304,85	301	-4,93
Рівненська	336,43	340,72	336,04	336,13	332	-1,32
Сумська	319,21	318,87	328,70	327,47	318	-0,38
Тернопільська	341,22	337,33	335,40	336,69	332	-2,7
Харківська	323,42	318,87	316,15	315,15	312	-3,53
Херсонська	333,19	329,12	335,44	326,66	327	-1,86
Хмельницька	326,70	334,74	331,98	337,29	327	0,09
Черкаська	329,92	328,33	335,49	335,31	332	0,63
Чернівецька	344,70	350,98	348,58	344,31	340	-1,36
Чернігівська	324,42	325,65	330,83	332,07	327	0,795
<i>Місто</i>						
Київ	294,95	299,61	305,84	308,56	302	-2,39
Севастополь	331,98	320,99	311,88	305,79	–	–
Україна	329,43	326,91	330,11	328,58	323	-1,95

Лише в Чернівецькій (340), Черкаській (332), Вінницькій та Волинській (334), Тернопільській (332), Кіровоградській (339), Луганській (332) та Житомирській (327) областях зафіксовано показники роботи ліжка, вищі за середні по Україні.

Дещо нижчі за середньоукраїнські показники середньорічної зайнятості ліжка відмічено в Донецькій (299), Полтавській (301) областях, м. Києві (302) та Харківській (312) областях.

Скорочення загальних обсягів госпіталізації населення в лікарняні заклади різного типу, пов'язане з раціоналізацією технологій надання медичної допомоги, оптимізацією використання дороговартісного ліжкового фонду, в тому числі спеціалізованого й високоспеціалізованого, широким застосуванням стаціонарозамінних форм медичної допомоги.

Як альтернатива стаціонарним ліжкам широко впроваджуються денні стаціонари та стаціонари вдома, що є досить ефективним стосовно використання ресурсів і надання медичної допомоги як міському, так і сільському населенню (табл. 4.1.5).

Таблиця 4.1.5

Робота денних стаціонарів у 2014 р.

Адміністративно-територіальна одиниця	Денні стаціонари при АПЗ				
	кількість закладів	число ліжок		проліковано хворих	
		усього	у т.ч. дітей	усього	у т.ч. дітей
АР Крим	–	–	–	–	–
<i>Область</i>					
Вінницька	60	3803	138	134 803	7159
Волинська	39	1464	85	55 299	3394
Дніпропетровська	124	4879	371	188 257	15 936
Донецька	71	3296	270	127 739	5073
Житомирська	93	3020	197	160 172	9696
Закарпатська	107	1540	140	67 265	10 508
Запорізька	65	2441	285	67 480	7177
Івано-Франківська	158	2328	77	107 592	5402
Київська	68	3013	109	84 787	3403
Кіровоградська	41	1738	129	63 694	4569
Луганська	31	1935	110	49 057	3446
Львівська	229	2428	173	98 141	9190
Миколаївська	56	2223	150	89 219	7060
Одеська	95	3406	167	190 815	5593
Полтавська	70	2288	146	80 293	3788
Рівненська	50	1794	63	81 875	6304
Сумська	53	2249	140	73 817	4328
Тернопільська	79	1676	223	101 925	13 418
Харківська	102	5004	431	192 783	13 658
Херсонська	38	1679	190	61 390	7794
Хмельницька	54	2206	270	120 034	16 479
Черкаська	100	2368	167	100 911	5394
Чернівецька	41	1531	250	72 064	8912
Чернігівська	50	1518	226	74 746	10 094
<i>Місто</i>					
Київ	50	1772	477	129 994	20 795
Севастополь	–	–	–	–	–
Україна	1924	61599	4984	2574 152	208 570

Загалом по Україні у 2014 р. медичну допомогу в 1924 (у 2013 р. – 2446) денних стаціонарах (виключаючи 87 денних стаціонарів у м. Севастополі та АР Крим) при АПЗ загальною потужністю 61599 * (у 2013 р. – 71 944) ліжка отримали 2574 152 пацієнти, із них значно зросла кількість пролікованих дітей 208 578* (у 2013 р. – 6378 дітей). Кількість таких закладів та їх потужність у різних регіонах була різною. Найменша кількість діючих денних стаціонарів була у Волинській (39) і Луганській (31) областях.

Також слід звернути увагу на показники діяльності стаціонарів вдома. Незважаючи на те, що їх кількість загалом по Україні лише за рік скоротилась на 28,09% – із 2263 до 1602, медичну допомогу в таких закладах у 2014 р. отримав 2202 131 пацієнт, що на 5,69% менше, ніж у 2013 р., (табл. 4.1.6).

Таблиця 4.1.6

Діяльність стаціонарів вдома у 2013–2014 рр.

Адміністративно-територіальна одиниця	Стаціонари вдома					
	число закладів		динаміка змін (%)	проліковано хворих		динаміка змін (%)
	2013 р.	2014 р.		2013 р.	2014 р.	
АР Крим	28	0	–	27 417	–	–
<i>Область</i>						
Вінницька	37	37	–	80 051	80 923	+1,08
Волинська	37	28	-24,32	21 867	26 278	+20,17
Дніпропетровська	46	51	+10,86	19 959	57 174	+186,4
Донецька	73	33	-54,8	212 911	101 035	-52,5
Житомирська	143	79	-44,75	93 435	97 707	+4,57
Закарпатська	111	111	-	65 301	66 812	+2,3
Запорізька	69	41	-40,57	73 572	73 682	+0,13
Івано-Франківська	175	139	-20,57	83 054	89 480	+7,73
Київська	230	95	-58,69	62 364	61 157	-1,93
Кіровоградська	63	36	-42,8	57 910	57 960	+0,08
Луганська	64	26	-59,37	111 220	33 840	-69,57
Львівська	266	269	+1,12	195 225	197 729	+1,28
Миколаївська	27	23	-14,8	49 667	52 663	+6,03
Одеська	75	70	-6,66	106 318	110 591	+4,02
Полтавська	59	58	-1,69	95 614	95 562	-0,05
Рівненська	38	35	-7,9	54 496	65 173	+19,59
Сумська	59	52	-11,86	71 548	75 865	+6,03
Тернопільська	120	65	-45,8	89 817	86 547	-3,64
Харківська	89	72	-19,1	201 762	197 837	-1,94
Херсонська	79	25	-68,35	34 516	38 204	+10,68
Хмельницька	53	49	-7,5	74 299	70 161	-5,56
Черкаська	191	94	-50,78	89 504	88 685	-0,91
Чернівецька	31	30	-3,2	44 156	45 390	+2,79
Чернігівська	52	47	-9,6	57 776	58 516	+1,28
<i>Місто</i>						
Київ	41	37	-9,75	288 861	273 160	-5,43
Севастополь	7	–	–	11 161	–	–
Україна	2263	1602	-28,09	2373 781	2202 131	-5,69

Загальна кількість стаціонарів вдома скоротилася за рахунок значного зменшення їх кількості в Черкаській (із 191 до 94 закладу – на 50,78%), Житомирській (із 143 до 79 закладів – на 44,75%) і Київській (із 230 до 95 закладів – на 58,6%) областях. Також значне скорочення спостерігалось в Тернопільській, Херсонській та Кіровоградській областях, але це не вплинуло на кількість пролікованих у стаціонарах вдома. Негативна динаміка виявлена в Донецькій та Луганській областях у зв'язку з подіями в Україні та проведенням АТО на території окупованих регіонів цих областей.

Проте значне скорочення кількості таких закладів не вплинуло на їх діяльність, зокрема, на кількість населення, якому надавалася відповідна медична допомога.

Отже, незважаючи на поступове впорядкування мережі закладів, існуюча система охорони здоров'я не задовольняє в повному обсязі потребу населення в доступній,

високоякісній та ефективній медичній допомозі. Попередні реформи у сфері охорони здоров'я не дають бажаного результату через непослідовний, переважно фрагментарний характер, що не дозволяє адаптувати систему медичної допомоги до ринкових відносин.

Одночасне виконання значного числа державних цільових програм в охороні здоров'я приводить до розпорошеності ресурсів галузі.

У зв'язку з цим існує потреба в подальшому вдосконаленні організації та управління системою охорони здоров'я. Необхідно забезпечити оптимізацію та реструктуризацію мережі ЗОЗ, пріоритетний розвиток ПМСД на засадах ЗП/СМ, розвиток ЕМД, формування мережі закладів реабілітаційної, паліативної допомоги, впровадження сучасних медичних технологій профілактики, діагностики, лікування та реабілітації, медичних стандартів, КН, КП надання медичної допомоги.

Сьогодні необхідно продовжувати перехід від лікувальної роботи до профілактичної та усунути диспропорції в розвитку і наданні первинної та стаціонарної медичної допомоги, а саме сприяти подальшому вдосконаленню державної політики в охороні здоров'я шляхом впровадження нової стратегії та програми розвитку сфери охорони здоров'я.